

SOLIDARITETSFONDEN

Via solidaritetsfonden kan EU ge ekonomiskt stöd till en EU-medlemsstat, ett kandidatland eller en region vid en större naturkatastrof.

RÄTTSLIG GRUND

Artikel 175 tredje stycket och artikel 212.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), samt rådets förordning nr 2012/2002 av den 11 november 2002 om inrättande av Europeiska unionens solidaritetsfond samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 661/2014 av den 15 maj 2014 om ändring av rådets förordning (EU) nr 2012/2002 om upprättande av Europeiska unionens solidaritetsfond.

MÅL

Europeiska unionens solidaritetsfond ger EU möjlighet att på ett solidariskt och effektivt sätt stödja en EU-medlemsstat eller ett kandidatland som kämpar med förstörelse efter en större naturkatastrof. Dessa utgifter finansieras utanför EU:s normala budget. Fonden kan dela ut upp till 500 miljoner euro per år (i 2011 års priser) och utgör ett komplement till de offentliga utgifterna för nödsatser i de berörda länderna.

BUDGET OCH RESULTAT

Solidaritetsfonden upprättades genom förordning nr 2012/2002 av den 11 november 2002 för att användas vid de allvarliga översvämningar som drabbade Centraleuropa sommaren 2002. Sedan dess har fonden beviljat mer än 5 miljarder euro till 24 europeiska länder för 80 katastrofer, bland annat översvämningar, skogsbränder, jordbävningar, stormar och torka.

A. Tillämpningsområde och stödberättigande

Solidaritetsfonden tas i första hand i anspråk vid stora naturkatastrofer som har allvarliga återverkningar på medborgarnas levnadsvillkor, miljön eller ekonomin i en eller flera regioner i en medlemsstat eller ett kandidatland. En naturkatastrof betraktas som "större" om den leder till direkta skador (i medlemsstaten eller kandidatlandet) som antingen överstiger 3 miljarder euro (i 2011 års priser) eller 0,6 % av den mottagande statens bruttonationalinkomst (BNI). "Regional naturkatastrof" definieras som en naturkatastrof i en NUTS 2-region som leder till direkta skador som överstiger 1,5 % av regionens bruttonationalprodukt (BNP). För de yttersta randområdena, i den

mening som avses i artikel 349 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, är denna tröskel satt till 1 % av regionens BNP.

1. Åtgärder

Bistånd ur fonden ska ha formen av ett bidrag som kompletterar mottagarstatens offentliga insatser och är avsett att finansiera åtgärder för att reparera i princip icke försäkringsbara skador. Följande brådskande åtgärder kan få stöd:

- Omedelbart återställande av infrastruktur och anläggningar inom energi, dricksvatten, avloppsvatten, telekommunikationer, transporter, hälsovård och undervisning.
- Provisoriska åtgärder för att bistå med inkvartering och hjälp med räddningstjänstinsatser för att tillgodose befolkningens behov.
- Omedelbart säkrande av förebyggande infrastruktur och åtgärder för att skydda kulturarvet.
- Røjning av katastrofdrabbade områden, inklusive naturområden.

2. Inlämning av ansökan

Senast tolv veckor efter katastrofens första skadeverkningar ska det katastrofdrabbade landet skicka en ansökan till kommissionen om bistånd från fonden. Landet måste uppskatta den totala storleken på de direkta skador som har orsakats av naturkatastrofen samt dess effekter på befolkningen, ekonomin och miljön. Dessutom måste man beräkna kostnaderna på de erforderliga åtgärderna och ange eventuella andra finansieringskällor för genomförandet av unionslagstiftningen om förebyggande och hantering av naturkatastrofer.

3. Genomförande

Behandlingen av stödansökan och budgetarbetet kan ta flera månader i anspråk. När anslagen beviljats betalas bidraget ut efter det att kommissionen och mottagarlandet har undertecknat ett avtal.

Genom 2014 års reform infördes möjligheten för länderna att begära förskottsbetalning om det finns tillräckligt med tillgängliga resurser, vilket kommissionen i så fall fattar beslut om. Förskottsbetalningen får inte överstiga 10 % av det beräknade totala ekonomiska stödet från fonden, och får uppgå till högst 30 miljoner euro.

Mottagarlandet är ansvarigt för att använda stödet och kontrollera hur det utnyttjas (men kommissionen kan ändå utföra kontroller på plats av verksamhet som finansieras genom fonden). Nödåtgärderna kan finansieras retroaktivt för att täcka insatser från och med den första katastrofdagen.

Det går inte att dubbelfinansiera åtgärder och det är det mottagande landets ansvar att se till att kostnader som täcks genom solidaritetsfonden inte omfattas av något annat av unionens finansieringsinstrument (i synnerhet sammanhållnings-, jordbruks- eller fiskeripolitiken).

4. Användningen av bidraget

Bidraget ska användas inom 18 månader från tilldelningen. Om en del av beloppet inte används måste mottagarlandet betala tillbaka denna del. Sex månader efter att 18-

månadersperioden har löpt ut ska mottagarlandet lämna in en genomföranderapport till kommissionen. Rapporten ska i detalj redovisa de utgifter man har haft som berättigade till stöd från solidaritetsfonden samt all annan finansiering man fått, inklusive försäkringsutbetalningar och ersättning från tredje part.

5. Revisionsrättens årsrapport och kontroll

Kommissionen ska lägga fram en årsrapport om fondens genomförande och funktion. Den senaste årsrapporten gäller 2016 och visar att kommissionen tog emot sex ansökningar under året: från Grekland (jordbävning på Lefkas), från Storbritannien (översvämningar), från Tyskland (översvämningar i Niederbayern), från Cypern (torka och bränder), från Portugal (bränderna på Madeira), och från Italien (jordbävningar). Alla dessa godkändes av kommissionen. För jordbävningen i Grekland och översvämningarna i Tyskland mobiliserades solidaritetsfonden under 2016, medan beslut om de andra fyra fattades i början av 2017. Enligt denna årsrapport, avslutades fyra av solidaritetsfondens tidigare insatser under 2016.

En särskild rapport från revisionsrätten 2012 gällde jordbävningen i L'Aquila i Abruzzerna i Italien 2009. Detta var den allvarligaste naturkaststrof solidaritetsfonden har hanterat sedan dess inrättande. Stödet uppgick då totalt till över 500 miljoner euro. I rapporten fastställdes att förutom ett särskilt komplext projekt (CASE-projektet) genomfördes alla projekt som hade fått stöd i enlighet med förordningen.

B. 2014 års reform av fonden

År 2005 lade kommissionen fram ett förslag om utökad räckvidd och om en lägre tröskel för att ta fonden i anspråk, men dessa förslag har blockerats av en majoritet av medlemsstaterna. För att lösa situationen föreslog kommissionen i sitt meddelande "Framtiden för Europeiska unionens solidaritetsfond" av den 6 oktober 2011 sätt att förbättra fondens funktioner, men detta ledde inte till att debatten kunde livas upp på nytt. Den 25 juli 2013 lade kommissionen fram ett nytt lagstiftningsförslag som sedan behandlades genom det ordinarie lagstiftningsförfarandet och ledde till att den ändrande förordningen (EU) nr 661/2014 av den 15 maj 2014 trädde i kraft. De nya reglerna om genomförandet av fonden innehåller följande:

- Ett snabbare förfarande för betalning, införande av förskottsbetalningar och mer tid för mottagarländerna att utnyttja de stöd de ges (förlängs från 12 till 18 månader).
- Förtydligande av behörighetskraven.
- Ökat fokus på förebyggande och motverkande av effekterna av naturkatastrofer.

C. Förenklingsåtgärder som ingår i omnibusförordningen.

Den komplexa omnibusförordningen (förordning (EU, Euratom) 2018/1046 av den 18 juli 2018 som innehåller reviderade finansiella regler och samtidigt ändrar flera förordningar) inkluderar en förenklad mobilisering (förslag till ändringsbudget) och överföringsförfaranden samt en automatisk överföring av åtagandebemyndiganden för Europeiska unionens solidaritetsfond.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

I sin resolution av den 15 januari 2013 om Europeiska unionens solidaritetsfond, genomförande och tillämpning^[1] underströk parlamentet solidaritetsfondens betydelse som det viktigaste instrument som EU förfogar över för att agera vid allvarliga katastrofer. Samtidigt kritiserade parlamentet den oacceptabelt långa tiden för att ge bistånd till drabbade områden eller EU-länder och krävde att förseningarna ska minskas genom att förenkla förfarandena och tillåta förskottsutbetalningar, något man har fått gehör för i det nya lagförslaget från juli 2013. Kommissionens förslag innehöll även andra krav från parlamentet, såsom en tydligare och mer exakt definition av begreppet katastrof och en avgränsning av insatser för att minska den skeptiska inställningen hos många av de EU-länder som motsätter sig en reform av detta EU-instrument.

Med utgångspunkt i ovannämnda kommissionsförslag från juli 2013 antog såväl parlamentet som rådet sina respektive ståndpunkter, vilka tjänade som grund för interinstitutionella förhandlingar i februari 2014. Där behövdes det tre sammanträden inom första behandlingen under det ordinarie lagstiftningsförfarandet för att nå en kompromiss. De nya reglerna trädde i kraft i juni 2014.

Parlamentets förhandlingsposition bestod bland annat av ett stort stöd för mekanismen om förskottsbetalningar. Denna hade ursprungligen tagits bort av rådet men denna nya bestämmelse utgör en del av den kompromiss man har kommit fram till (med den gräns som fanns i kommissionens förslag, dvs. 10 % och högst 30 miljoner euro).

När det gäller tröskeln för att regionala katastrofer ska vara behöriga att få stöd står de 1,5 % av regionalt BNP som fanns i kommissionens förslag fast, men parlamentet lyckades säkerställa en lägre tröskel, på 1 % av BNP för Europeiska unionens yttersta randområden. Övriga punkter som parlamentet har fått med inkluderar en förlängning av tidsfristen för medlemsstaterna att lämna in ansökan till 12 veckor (kommissionens och rådets ståndpunkt var 10 veckor), införande av en 6-veckorsfrist för kommissionen att svara på alla ansökningar samt en förlängning av den period under vilken bidrag från fonden kan användas till 18 månader (kommissionens och rådets ståndpunkt var 12 månader).

Tekniskt stöd berättigar i princip inte till bidrag, men parlamentet ville ha ett undantag till denna bestämmelse, vilket också medgavs i kompromissen. Tekniskt stöd som direkt är kopplat till förberedelsen och genomförandet av projekt är därför behörigt till bidrag.

I sin resolution av den 1 december 2016 med titeln *Europeiska unionens solidaritetsfond: en utvärdering*^[2] betonade Europaparlamentet betydelsen av översynen 2014, då blockeringen i rådet övervanns och man äntligen tillmötesgick parlamentets upprepade önskemål om förbättringar av hjälpens reaktionsförmåga och ändamålsenlighet, i syfte att säkerställa en snabb och tydlig insats för medborgare som drabbats av naturkatastrofer.

---

[1]EUT C 440, 30.12.2015, s. 13.

[2]EUT C 224, 27.6.2018, s. 140.

Parlamentet välkomnade de nya bestämmelser som kommissionen föreslog i ovannämnda omnibusförslag och stödde i egenskap av medlagstiftare under det ordinarie lagstiftningsförfarandet de förändringar som leder till förenkling och enklare mobilisering av medel.

Diána Haase
05/2019

